

SVETO KOBAL

VZREJA PTIC PEVK V ŠKOFJI LOKI

V zadnjih desetletjih prejšnjega stoletja pa vse do konca tridesetih let tega stoletja je bilo v Evropi zelo razširjeno gojenje ptic pevk in eksotičnih ptic. Številna podjetja so se ukvarjala z vzrejo kanarčkov pa tudi zunanjih ptic, pošiljala ptice po vsej Evropi ter izdelovala vse potrebne pripomočke za vzrejo ptic in njihovo držanje v stanovanjih.

V Škofji Loki so se z vzrejo ptic pevk ukvarjali številni ljubitelji. Gojili so predvsem kanarčke, lovili pa so tudi zunanje ptice ter jih udomačevali. V okolici Loke, po gričih in gozdovih, so nastavljali pasti in limanice, nato pa poskušali, da bi ptice tudi v ujetništvu pripravili do petja in razmnoževanja. Večina zunanjih ptic se v ujetništvu nerada razmnožuje, pa je bilo treba loviti vedno znova.

Najbolj znani zunanji ptiči pevci so bili:

kalin (gimpel) *Pyrhulla pyrhulla*

lišček, tudi štiglic, štinglc, štigelc (Stieglitz) *Carduelis carduelis*

čižek, cajzelc (Zeisig) *Carduelis spinus*

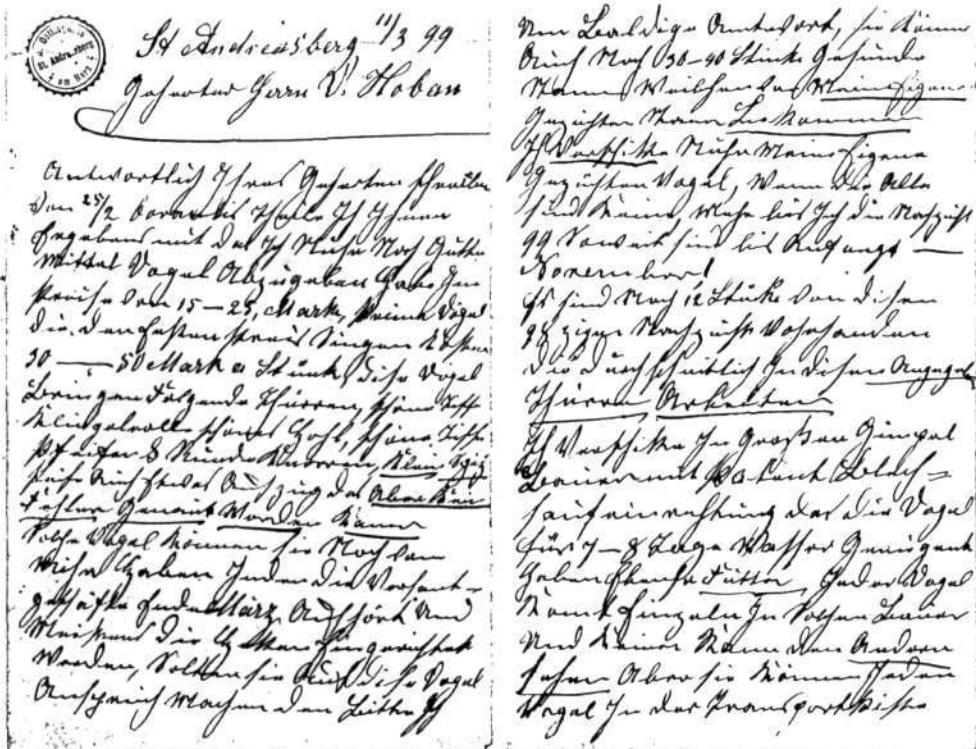

Valentin Kobav – Rokov Tine

grilček, *Serinus serinus*
 strnad, zelenc *Chloris chloris*
 ščinkavec, ščinkovec, *Fringilla coelebs*
 škorec (Star) *Sturnus vulgaris*

Večina ljubiteljev ptic v Škofji Loki se je s tem hobijem ukvarjala predvsem za svoje potrebe in zadovoljstvo. Ker pa so zlasti ptice pevke predstavljale vedno bolj nujen del človekovega življenja v njegovih domovih, je ta masovnost ustvarjala pogoje, da ljubiteljstvo preraste v pridobitniško dejavnost. Tak razvoj je bil mogoč zlasti pri vzreji kanarčkov, ki so primerni za razmnoževanje in vzgojo.

Med tistimi, ki so v Škofji Loki vzrejali kanarčke pridobitniško, je bil eden najuspešnejših Valentin Kobav, rojen 12. februarja 1863 v Škofji Loki. Valentin Kobav je bil dvakrat poročen. V prvem zakonu se je mu rodili Valentin, Ana (Ana Ziherl), in France. V drugem zakonu z Marijo Brvar je imel šest otrok, dva sta umrla že v rani mladosti, ostali so še Jože, Mara, Tinca in Sveto. Valentin Kobav, po domače Rokov Tine, je bil sicer zidar, zlasti pečar. V zimskih mesecih, ko ni bilo zidarskega dela, je družina izdelovala tudi znane loške kruhke kot družinsko tradicijo. Valentin Kobav je izdelal tudi številne lesene modele za izdelovanje loških kruhkov, ki so po kvaliteti v najvišjem razredu. Vidimo jih lahko v Loškem muzeju. Zimski

Del pisma, ki ga je prejel Valentin Kobav leta 1899

čas pa je bil primeren tudi za vzgojo visokokvalitetnih kanarčkov pevcev, pa tudi čas velikih priprav na spomladansko eksplozijo, ko se izleže nova generacija mladičev in povsod prebuja novo življenje.

V času vzreje kanarčkov je družina Kobav stanovala kot gostač v pritličju hiše Karlovec 47 (danes Poljanska c. 12), last Ivana Pokorna. Pred tem je Valentin Kobav z družino iz prvega zakona stanoval na Spodnjem trgu pri Bergfirerju, Loka 64. Najverjetneje se je začel ukvarjati z vzrejo kanarčkov potem, ko se je preselil v Karlovec 47, to je okrog leta 1895. V arhivu avtorja se nahaja original pisma, ki ga je Valentinu Kobavu, kot odgovor na njegovo pismo, poslal Fr. D. Oettinghaus iz St. Andresa, 11. 3. 1899. Očitno se je Kobav zanimal za nakup rodovnih samic.

Število vzrejenih in vzgojenih kanarčkov pevcev je v naslednjem času stalno naraščalo (z izjemo vojnega časa), vse do srede tridesetih let, ko je »podjetje« doživelo velik finančni udarec zaradi stečaja italijanskega kupca. Zaradi tega Kobav ni dobil plačila za okrog 200 visokokvalitetnih pevcev. Menil je, da je kupec, ki si je polagoma pridobil njegovo zaupanje, namenoma povzročil stečaj. Ta udarec ga je tako potrl, da je vse skupaj opustil, pa tudi zidava lastne hiše (potem ko je družina dobila odpoved) mu je vzela preveč moči, tako da ob njegovi smrti leta 1933 ni bilo pri hiši nobenega kanarčka. V najplodnejših letih vzreje kanarčkov, zlasti v spomladanskih mesecih, je njihovo število naraslo tudi do 2000. V eni od obeh velikih sob v stanovanju, kjer je živela družina, so bile ptičje kletke postavljene od tal do stropa, v vrstah kakor v kaki knjižnici.

Vzgoja kanarčkov pevcev je zahtevala vztrajno delo pri učenju petja in selekciji pevcev. Glede na kvaliteto pevca so bile tudi cene zelo različne. Pred drugo svetovno vojno so bile cene kanarčkov pevcev takele: II. kategorija 8 kron, I. kategorija 10–12 K, posebej izbran pevec 16 K, vodilni pevec (Vorsänger) 20 K, pevci z razstav (Idealsänger) tudi do 30 K.

Rejci kanarčkov so zato vse svoje moči vlagali v to, da bi vzgojili čim več odličnih pevcev. Vzgoja pevcev zato ni bila prepuščena naključju. Pevci so se urili ob melodijah, ki jim jih je vzgojitelj predvajal z ustno piščalko (Hohlroller-Pfeife – zlasti za mladince, cena 2 K) ali pa s posebno glasbeno napravo, ki so jo imenovali Kanarien-Lehrorgel. To napravo lahko jemljemo za predhodnico gramofona, danes pa radia s kasetami. To napravo je proizvajalo podjetje Friedrich Sauer, Wien, IX/4, in je leta 1912 stala 70 kron. Melodije, ki jih je proizvajala ta naprava, so kanarčki pevci ponavljali, omogočala je selekcijo in stalno oženje izbranega kroga najbolj talentiranih ptic.

Napravo so sestavljali tile deli: spodnji stoječi pločevinast valj, ki je bil hkrati nosilec naprave, notranji valj, ki se je pogrezal v prvega, škripec za dvig notranjega valja, serija lesenih piščali, vložki z melodijami (Knorrenmechanik), mehanizem za odpiranje in zapiranje dotoka zraka na piščali ter cev za dovod stisnjenega zraka na piščali. Naprava je delovala takole: v notranji valj, ki se je tesno prilegal zunanjemu valju, je bilo treba naliti določeno količino vode (od te količine – teže je bila odvisna hitrost odvijanja melodij). Teža notranjega valja z vodo je pod seboj iz zunanjega valja iztiskala zrak, ki je bil po gumijasti cevi speljan na piščali. Pogrezanje notranjega valja je služilo tudi za pogon mehanizma odpiranja in zapiranja dotoka zraka na piščali (Gesangsrichtung) – vložka z izboklinami, ki so bile na valju razporejene tako, da so odpirale in zapirale dotok zraka na piščali

Reinste Stimmung! Bestes Fabrikat!
Neuestes Modell! Leichteste Handhabung!
Garantie!

Der beste, mehrfach mit goldenen und silbernen Medaillen prämierte Vorsänger ist meine ganz neu verbesserte

Kanarienv-Lehrorgel „Edelroller“

(allseitig fachmännisch anerkannt als das allerbeste Lehrmittel für edle Kanarien. Prämiert in Konkurrenz anderer Werke mit goldener Medaille.)

Selbsttätig spielendes mechanisches Orgelwerk mit verschiedenen Holzpleiten und Knorrenmechanik. Äußerst leichte Handhabung. **Neu verbessert** durch sanfte Du-Pfeifen, durch Luftdruck erzeugte runde, kräftige Knorre und vollständig durch hochfeinen Metallresonanzkasten verdecktes, zu lautem und sanftem Gang verstellbares Werk

mit neuester Gesangsrichtung (Seifert).

Die Reihenfolge der Touren sowie Stimmung liefere ich jedem Besteller möglichst nach Wunsch in jeder Gesangsrichtung oder in folgender Weise:

Nr. 89.

Friedrich Sauer, Wien, IX/4
 Züchterei und Versand edler Haarer Kanarien.

Hohlröle, steigend und fallend, Hohlshockelröle, Hohlröle, Hohlklingelröle, fallend bis tiefe Hohlröle, steigend auf Schockelröle und wieder fallend auf tiefe Hohlshockelröle, sanft gezogene Du-Du-Du-Pfeifen und Knorre, letztere zum Ein- und Ausschalten und durch ganz einfache Vorrichtung zu verwandeln in Hohlröle.

Nach diesen Touren tritt eine kleine Pause ein, und wiederholen sich dann wieder dieselben Touren.

Nicht nur als Vorsänger für Junghähne und mausende alte Vögel, sondern schon in der Heckzeit anerkannt bestes Reiz- und Lehrmittel für Zucht- und Junghähne.

Preis mit obigen ganz neuen Verbesserungen unter Garantie guten Ganges nur K 56.— ab Wien.

70.—

Neu! **Neu!**
Bogenrollenmechanik.

Auf besonderes Verlangen liefere ich die Orgeln mit Bogenrollenmechanik, welche in prachtvoll gezogenen Bogenhohlrölen auf- und abbiegend bis tiefe Hohlshockelröle sich den anderen Touren anschließt und auf jeder Orgel meines Fabrikates anzubringen ist. Der Preis erhöht sich nur um K 5.—.

Gebrauchsanweisung zum Installieren und Aufstellen wird jedem Apparat beigegeben. Bei Bestellung ist eine Anzahlung von **mindest K 20.—** zu leisten, der Rest gegen Nachnahme.

Versand nur per Bahn als Fracht oder Eilgut.

Prospekt za Lehrorgel iz leta 1912

v ritmu melodije. Na razpolago so bili različni vložki za izvajanje različnih melodij. Ko se je notranji valj pogreznil do dna, ga je bilo treba s škripcem potegniti navzgor in naprava je bila spet pripravljena za delovanje. Vse skupaj je trajalo od 15 do 20 minut, odvisno od tega, koliko vode je bilo v notranjem valju.

Kanarčki so se najlaže učili petja po melodijah iz naslednjih pesmi (v nemščini): Blau blüt ein Blümelein, Elterlied, Sträusschen am Hute, Jung-ternkranz, Polka von Joh. Strauss, Still ruht der See, Postillon, Heil Dir im Siegeskranz, Von dir geschieden, Der Papst lebt herrlich in der Welt, in drugih.

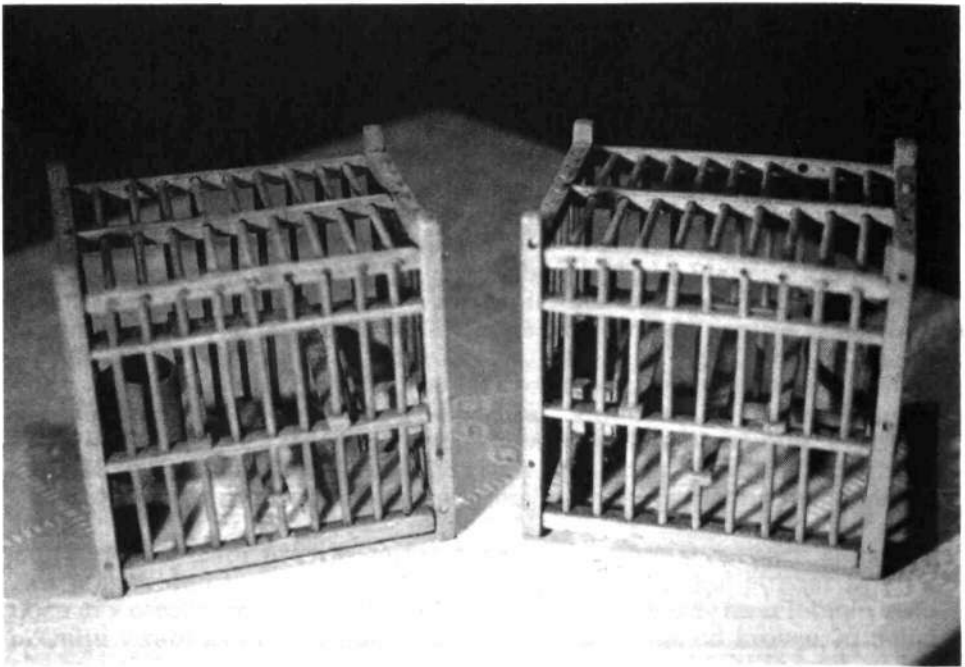
Poleg naprave za izvajanje melodij je vzreja kanarčkov zahtevala še številne druge pripomočke: razne kletke vseh vrst, steklene posodice za hrano in vodo, obročke za obročkanje ptic, napravo za iztiskanje kuhanih jajc (Eierspritze), napravo za dezinfekcijo kletk in pribora, umetna jajca, gnezda vseh vrst, napravo za kopanje ptic, držaje za osasepijo, zalogo vsakovrstne hrane, zdravil in drugih drobnarij.

Borba proti vsakovrstnim boleznim je bila ena najpomembnejših skrbi vsakega rejca. Nabavljali so različne medikamente, ki so jih izdelovale razne firme po Evropi. Kletke so morale biti stalno čiste, gnezda dezinficirana in po vsakem zarodu zamenjana flanelasta obloga (to so delali otroci).

Posebne male lesene kletke z embalažo so bile prirejene za transport ptic, ki je potekal izključno po železnici. V kletkah sta bili posodica za vodo in pičo, ki sta bili prirejene tako, da ni moglo priti do izlivanja vode ali razsutja piče. V eni kartonski škatli je bilo običajno po 6 malih kletk. Na embalaži je bilo opozorilo, za kakšno vsebino gre, in to je zadoščalo, da so bili le redki primeri, ko pošiljka ni prišla do prejemnika z živimi kanarčki. Današnje železnice bi se očitno lahko kaj naučile iz tistih časov. Valentin Kobav je za pošiljanje kanarčkov uporabljal kletke velikosti 16 × 12,5, visoke 16 cm,

označene od proizvajalca z Nr. 10. Kl. Harzbauer, firme C. Lange, St. Andreasberg am Harz, po ceni 3 marke za ducat.

Valentin Kobav je imel številne zveze z vzrejnimi in trgovskimi centri v Evropi, zlasti v Avstriji, Nemčiji in Italiji. Ti podjetniki so bili hkrati navadno tudi grosisti; njim je Kobav dobavljal večje število pevcov, na drobno pa je prodajal le v neposredni bližini. Bil je v nekem smislu njihov kooperant. Med temi grosisti so bili najpomembnejši: Friedrich Sauer, ki je imel centralo Wien, IX/4, Nussdorferstrasse 34 ter podružnico v Graslitzu (Herzgebirge). Ta je bil tudi glavni dobavitelj in skrbnik za cesarsko-kraljevi dvor. Carl Schwentner, Welt-Versandhaus »Canaria« Aussig a. d. Elbe Bohemia. Fr. D. Osttinghaus, St. Andreasberg am Herz, Mariano Tosca – Fiume (Vögelhändler). (Neke indicije kažejo, da je prav ta podjetnik šel v stečaj). Spratts Patent, Germany LD. Berlin, N. Usedom-Strasse 28 (ta se je ukvarjal tudi s proizvodnjo ptičje hrane, s katero je vplival na barvo perja).

Leseni kletki za transport ptic pevk

Valentin Kobav je dobil tudi več priznanj in odlikovanj na mednarodnih razstavah. Avtorju pa niso znani še drugi Ločani, ki so se ukvarjali z vzrejo ptic. Razpoložljivi dokumenti omenjajo le nekega Franca Perka, sicer pa je arhiva zelo malo. Vseeno pa povedano dokazuje o razgibanem življenju v Loki v tistem času.

Zusammenfassung

SINGVOGELZUCHT IN ŠKOFJA LOKA

Im letzten Jahrzehnt vorigen Jahrhunderts begann man sich in ganz Europa und somit auch in Škofja Loka mit der Exoten- und Singvogelzucht zu befassen. Der erfolgreichste unter den Züchtern war Valentin Kobav. In den erfolgreichsten Jahren (ca. 1930) züchtete man bis zu 2000 Vögel pro Jahr. Singvögeln wurden Melodien gelehrt, mit Hilfe einer Hohlrollerpfeife oder mittels einer Sondereinrichtung – Kanariennehrorgel. Kobav verkaufte die Kanarienvögel vor allem nach Austrien, Deutschland und Italien.